

การสืบทอดและคุณค่าทางจริยธรรมของชาวอีสานในสัญญาณกลองเพล :

กรณีศึกษาตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

The Inheritance and Ethical Value of Isan People in the Signal of Klong-phel Drum: A Case Study of Phangkhwang Sub-district, Mueang District, Sakon Nakhon Province

พรหมพิสิฐ พันธุ์จันทร์¹ จรุง รัตน์กาล² และ ประสิทธิ์ ชาระ³

Phromphisit Phanchan¹, Charoon Ratanakal² and Prasit Chara³

Article History

Received : September 4, 2019

Revised : April 9, 2020

Accepted : April 9, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์การตีกลองเพล 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณกลองเพลกับคุณค่าทางจริยธรรมในวิถีชุมชนอีสาน และ 3) สร้างรูปแบบในการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลในวิถีชุมชนอีสาน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือ ชาวตำบล พังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 36 รูป/คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 250 รูป/คน เลือกกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดแบบแนะนำและแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กิ่งโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่มและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์การตีกลองเพลในวัดเขตพื้นที่ตำบลพังขว้างจะนิยมตีกลองแลงและกลองตีมากที่สุดในตอนเช้า คือ ตีกลองจัน ตีกลองโสมและตีกลองเพลในเวลาเพล และสุดท้ายคือ ตีกลองท่วงตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาการตี กลองเพลที่ได้นั้นลดลงไปเพราะ (1) ตัวกลองเพลชำรุด (2) พระสงฆ์เห็นคุณค่าวัฒนธรรมกลองเพลน้อยลง (3) ชาวบ้านเห็นคุณค่าวัฒนธรรมกลองเพลน้อยลง และ (4) การเข้ามาของเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) สัญญาณกลองเพลสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายในอันได้แก่ จิตสำนึกที่ดี และคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก อันได้แก่ พฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่ดีและสังคมที่ดีให้กับคนในพื้นที่ชุมชนได้ และ 3) รูปแบบในการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลจะประกอบด้วย (1) การแสดงให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมกลองเพล (2) การแนะนำให้รู้วิธีการตี การดูแลรักษาและการปฏิบัติตน (3) การสาธิตให้ดูวิธีการตี การดูแลรักษาและการปฏิบัติตน (4) การให้ลองฝึกปฏิบัติตีกลองเพล และ (5) การจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพล

คำสำคัญ : กลองเพล ; สัญญาณกลองเพล ; การสืบทอด ; คุณค่าทางจริยธรรม ; ชาวอีสาน

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer, Faculty of Humanities, Naresuan University

² รองศาสตราจารย์ คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, Associate Professor, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhachinaraj Buddhist College

³ อาจารย์ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร, lecturer, Faculty of Industry and Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus

ABSTRACT

This research aims: 1) to study problems and situations of Klong-phel drum beating, 2) to study a relationship between the signal of Klong-phel drum and the ethical value of Isan community way of life, and 3) to create a pattern of conservancy, inheritance and wide spread of the Klong-phel culture on Isan community way of life. This is qualitative research on Participatory Action Research (PAR). The target group is people in Phangkhwang sub-district, Mueang district, Sakon Nakhorn province, divided into 2 groups: 36 persons for interview and 250 persons for focus group discussion as selected by purposive sampling and snowball sampling. Data are collected by in-depth interview and focus group discussion. Main research instruments are the semi structured in-depth interview guide and the guide for focus group discussion. Content analysis is used to perform this qualitative study.

The results of this study reveal as follows: 1) the situations of Klong-phel drum beating in Phangkhwang sub-district show that people like to beat the Klong-laeng and Klkong-duek drums the most, followed by Klong-ngan drum, Klong-horn drum and Klong-phel drum beatings. And the least popularity is Klong-tuang drum beating, respectively. The problems of Klong-phel drum beating have clearly changed to a low level because of: (1) Klong-phel drums are ruined; (2) monks place importance on the Klong-phel culture value at low level; (3) people also place importance on Klong-phel culture value at low level; and (4) release of modern technological communication tools. 2) A signal of Klong-phel drum can create the internal ethical value, namely good conscious mind and the external ethical value, namely good behaviour or characteristic and good society for community people. And 3) the pattern of conservancy, inheritance and spread of the Klong-phel culture composes of: (1) signifying the importance of the Klong-phel culture; (2) advising the right method on beating, taking care, maintaining, and self-conducting; (3) showing or demonstrating the right method on beating, taking care, maintaining, and self-conducting; (4) training and testing on Klong-phel drum beating rightly; and (5) conducting the projects and activities to conserve, inherit and spread the Klong-phel culture.

Keywords : Klong-phel Drum ; Signal of Klong-phel Drum ; Inheritance ; Ethical Value ; Isan people

บทนำ

“กลองเพล” ถือเป็นสัญลักษณ์คู่กับพระพุทธศาสนา ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ (Siamturakij, 2016) โดยเฉพาะในภาคอีสาน ซึ่งนิยมเก็บรักษาไว้ภายในวัด เป็นเครื่องตีบอกสัญญาณต่างๆ เพราะสมัยก่อนชาวบ้านยังไม่มีนาฬิกา ดูต้องอาศัยสัญญาณกลองเพลจากทางวัดเป็นเครื่องบอกเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้ พระสงฆ์จึงใช้กลองตีเพื่อบอกศาสนสัญญาณเป็นเวลาที่ต่างๆ ให้ชาวบ้านได้ทราบกัน ซึ่งกลองที่พระสงฆ์ใช้ตีนี้จะเรียกว่า “กลองเพล” (เพล-เพล-เวลา) ทั้งนี้เพราะใช้ตีเพื่อบอกเวลาและสัญญาณต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา โดยวัดในภาคอีสานจะใช้ตีในเวลาหลักๆ คือ 1) เวลา 11.00 น. เพื่อสื่อสารสัญญาณเป็นเวลาที่ชาวบ้านได้นำข้าวปลาอาหารไปถวายพระเพื่อฉันเพล ซึ่งจะตีทุกวัน เรียกว่า “ตีกลองเพล”

2) เวลา 16.30 น. เพื่อสื่อสารสัญญาณเป็นเวลาให้ชาวบ้านเตรียมนำดอกไม้ธูปเทียนไปฟังเทศน์ ซึ่งจะตีเฉพาะวันพระ เรียกว่า “ตีกลองแลง (เย็น)” 3) เวลา 04.00 น. เพื่อสื่อสารสัญญาณเป็นเวลาที่ชาวบ้านได้รู้ว่าเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้พากันตื่นขึ้นมาเตรียมอาหารไปทำบุญที่วัด ซึ่งจะตีเฉพาะวันพระ เรียกว่า “ตีกลองเด็ก (ตี)” 4) วันและเวลาไม่แน่นอน เพื่อสื่อสารสัญญาณเป็นเวลาที่ชาวบ้านมารวมตัวกันที่วัดเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ หรือเพื่อปรึกษาหารือกัน เรียกว่า “ตีกลองโสม (รวม)” 5) วันและเวลาไม่แน่นอน เพื่อสื่อสารสัญญาณเป็นเวลาที่รู้ว่ามีภารกิจเนื่องในงานบุญต่างๆ เรียกว่า “ตีกลองงัน (ฉลอง)” และ 6) วันและเวลาไม่แน่นอน เพื่อสื่อสารสัญญาณเป็นเวลาที่ชาวบ้านได้รู้ว่ามีเหตุการณ์สำคัญหรือเร่งด่วนเกิดขึ้น ให้รีบมารวมกันเพื่อรับทราบหรือปรึกษาหารือ เรียกว่า “ตีกลองท้วง”

สำหรับการตีกลองเพลเพื่อสื่อสัญญาณบอกเวลาต่างๆ เหล่านี้จะต้องใช้ทั้งพละกำลังและเวลาไม่น้อยกว่า 30 นาที ซึ่งจะตีเป็นยก (จบ) ยกละประมาณ 10-15 นาที ขึ้นอยู่กับผู้ตีว่าเห็นสมควร รวมตีทั้งหมด 3 ยก (Phra Morakot Issaro, 2018) โดยการตีกลองเพลของชาวอีสานนั้นจะประกอบไปด้วยตำนานความเชื่อเรื่องการตีเพื่อให้พระสงฆ์หรือชาวบ้านได้ช่วยกันตีกลองเพลเป็นประจำ ไม่ให้ขาดหายไป โดยเฉพาะการตีกลองแลงและกลองดึกในวันพระที่เชื่อกันว่า ตีเพื่อไล่ยักษ์ที่จะมาทำร้ายหรือมากินคน หรือเชื่อว่าตีเพื่อไล่กบกินเดือน เป็นต้น (Phra Ariyanuwat Khemacaree, 1993) หรือคติความเชื่อที่ว่าตีกลองโหมเพื่อแจ้งบอกคนตายหรือเปรตให้พากันมารับกองบุญ โดยเฉพาะในช่วงประเพณีบุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก (Phrakhru Sridhammawat, 2018) เมื่อเป็นเช่นนี้ การตีกลองเพลของชาวอีสานจึงจะต้องตีเป็นประจำ เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าไม่ตีกลองเพลโดยเฉพาะกลองแลงและกลองดึกเป็นประจำแล้ว ยักษ์ก็จะกลับมาทำร้ายหรือกินคนอีกครั้ง ก่อความเดือดร้อนไปทั่ว ซึ่งยักษ์ในที่นี้หมายถึงสิ่งชั่วร้ายหรือกิเลสตัณหาต่างๆ ถ้าพระไม่ตีกลองเพลเป็นประจำ ชาวบ้านก็อาจจะไม่รู้หรือหลงลืมวันโกนวันพระไปและไม่ได้เข้าวัดฟังธรรม เป็นเหตุให้ความชั่วหรือกิเลสตัณหาต่างๆ เกิดขึ้นภายในจิตใจ ทำให้จิตใจวุ่นวายหรือไม่สงบได้ และในที่สุดอาจจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีออกมา ก่อเกิดปัญหาครอบครัวหรือปัญหาสังคมได้ (Phra Sudjai Siricando, 2018) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องการตีกลองเพลเพื่อสื่อสัญญาณต่างๆ นั้น มีนัยความหมายที่สำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอีสานและสร้างความผูกพันระหว่างพระพุทธรูปกับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ดังที่ไซซัวร์ (Saussure) ได้กล่าวไว้ว่า สัญญาณนั้นสามารถสื่อความหมายได้ 2 ประเภท คือ สัญญาณโดยตรงและสัญญาณโดยนัย (Bignell, 1997) ส่วนกาญจนา แก้วเทพ ก็ได้กล่าวไว้ว่า สื่อพื้นบ้านนั้นสามารถพัฒนาชุมชนได้ เพราะมีบทบาทต่อชุมชนหลายประการ คือ 1) ให้ความบันเทิง 2) แจ้งบอกข่าวสาร 3) ให้การศึกษาความรู้ด้านศาสนา ด้านอบรมจริยธรรมและชี้แนะแนวทางปฏิบัติ 4) แสดงออกซึ่งความคิดเห็นไปจนกระทั่งถึงการวิพากษ์วิจารณ์สังคม และ 5) ทำหน้าที่เป็นตัวประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ (Keawthep, 1998)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสัญญาณกลองเพลเริ่มค่อยๆ เสื่อมความนิยมลง แล้วเปลี่ยน ไปเป็นการใช้เครื่องขยายเสียงแทน ซึ่งอาจกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านญาติโยมเริ่มห่างจากวัด และหลงลืมหน้าที่ที่ตนเองได้เคยปฏิบัติอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปศาสนาไป (Kaosod, 2016) ดังนั้น ชาวพุทธอีสานจึงควรหันมาให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของกลองเพลและสัญญาณกลองเพล

ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าสัญญาณกลองเพลนั้นสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ชาวพุทธอีสานได้ โดยคุณค่าทางจริยธรรมในที่นี้ก็คืออุดมคติ อันได้แก่ ความดีที่พึงประสงค์หรือพึงปรารถนา ซึ่งถือเป็นความดีที่มีอยู่ในตัวเองและถือเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความดีอื่นๆ ต่อไปจนกระทั่งสามารถให้บรรลุถึงความดีสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาได้ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2015) โดยชาวพุทธอีสานจำเป็นจะต้องร่วมกันหาวิธีการในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลให้กว้างขวางออกไปให้ได้ ซึ่งการจะทำให้สำเร็จได้และเกิดผลเป็นรูปธรรมได้นั้นจำเป็นจะต้องมีรูปแบบกระบวนการในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่ที่เหมาะสม เช่น มีการบอกให้รู้ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง อธิบายให้เข้าใจและชี้ให้เห็นความสำคัญ รวมทั้งควรมีโครงการกิจกรรมต่างๆ เพื่อมาสนับสนุนด้วย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ จะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การปรับปรุงและพัฒนา การถ่ายทอดและสืบทอด (Boontown, 2001) จึงจะประสบผลสำเร็จ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาเรื่องการสืบทอดและคุณค่าทางจริยธรรมของชาวอีสานในสัญญาณกลองเพล กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาและสถานการณ์กลองเพลและสัญญาณกลองเพลในพื้นที่ว่าเป็นอย่างไร สัญญาณกลองเพลสามารถให้คุณค่าทางจริยธรรมต่อคนในพื้นที่อย่างไรบ้าง พร้อมกับการร่วมกันค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลในวิถีชุมชนอีสานให้คงอยู่ต่อไป

สำหรับบทความวิจัยนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “สัญญาณกลองเพล: การสืบทอดและคุณค่าทางจริยธรรมในวิถีชุมชนอีสาน” ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยภายใต้ทุนวิจัยที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ด้านมนุษยศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2560 จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ทางคณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

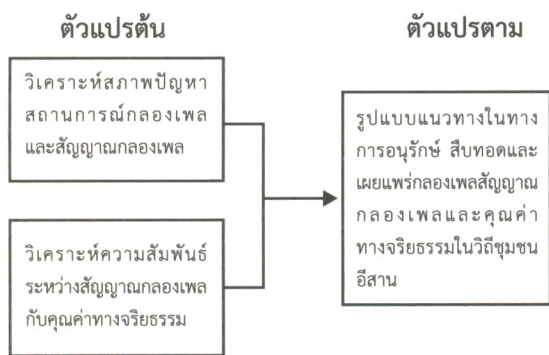
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์การตีกลองเพล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณกลองเพลกับคุณค่าทางจริยธรรมในวิถีชุมชนอีสาน
3. เพื่อสร้างรูปแบบในการสืบทอดและเผยแพร่สัญญาณวัฒนธรรมกลองเพลในวิถีชุมชนอีสาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและประยุกต์แนวคิดทฤษฎีเหล่านี้ คือ 1) แนวคิดเรื่องสัญวิทยาของ โซซูร์ (Saussure) (Bignell, 1997) ที่มองว่า สัญญานั้นสามารถสื่อความหมายได้ 2 ประเภท คือ สัญญาณโดยตรงและสัญญาณโดยนัย 2) แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้านเพื่อพัฒนาชุมชนของ Keawthep (1998) ที่มองว่า สามารถให้ความบันเทิง แจ่มบอกข่าวสาร ให้ความรู้ ด้านศาสนา อบรมจริยธรรมและชี้แนะแนวทางปฏิบัติ แสดงออกซึ่งความคิดเห็นไปจนกระทั่งถึงการวิพากษ์วิจารณ์สังคม และทำหน้าที่เป็นตัวประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ 3) แนวคิดเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมของ Mahachula longkornrajavidyalaya University (2015) ที่มองว่า คุณค่าทางจริยธรรมคือ อุดมคติอันได้แก่ความดีที่ พึงประสงค์หรือพึงปรารถนา ซึ่งมีอยู่ในตัวเอง และเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความดีอื่นๆ จนกระทั่งสามารถบรรลุถึงความดีสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา และ 4) แนวคิดเรื่องการถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรมที่เรียกว่า PLIT ของ Boontown (2001) ที่มองว่า มี 4 ประการคือ การมี ส่วนร่วม การเรียนรู้ การปรับปรุงและพัฒนา และการถ่ายทอดและสืบทอด โดยได้นำมาสังเคราะห์พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในทุกขั้นตอน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ชาวตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร โดยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 36 รูป/คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มพระสงฆ์จำนวน 12 รูป และ 2) กลุ่มฆราวาสจำนวน 24 คน

2. กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 250 รูป/คน ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์จำนวน 40 รูป 2) กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 30 คน 3) กลุ่มประชาชนชาวบ้านและผู้อาวุโสจำนวน 30 คน 4) กลุ่มคณะกรรมการวัดจำนวน 30 คน และ 5) กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไปจำนวน 120 คน

โดยกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีการเลือกแบบแนะนำ (Snowball Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure In-depth Interview) สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ โดยได้ผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีประเด็นคำถาม 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 บริบทของชุมชน คติความเชื่อและวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน
- ส่วนที่ 3 สภาพปัญหา สถานการณ์กลองเพลและสัญญาณกลองเพลในชุมชน
- ส่วนที่ 4 สัญญาณกลองเพลกับการเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมในชุมชน และ
- ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) สำหรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยได้ผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีประเด็นการสนทนา 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 สภาพปัญหา สถานการณ์กลองเพลและสัญญาณกลองเพลในชุมชน
- ส่วนที่ 2 สัญญาณกลองเพลกับการเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมในชุมชน
- ส่วนที่ 3 รูปแบบแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพล และ
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในระหว่างเดือนสิงหาคม 2560 ถึง เดือนสิงหาคม 2561 ด้วยวิธีการ คือ 1) การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม โดยวิธีการทั้งสองนี้ได้มีการขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในการจัดบันทึก บันทึกเสียงและบันทึกภาพ และ 2) นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากข้อมูลเอกสารและการลงภาคสนามมาวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา ซึ่งมีการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้ 1) สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม และ 2) เรียบเรียงข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดทำให้เป็นระบบ แยกแยะ หาความเชื่อมโยงของข้อมูล และทำการวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทของวัดและกลองเพลในตำบลพังช้าง อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร

1.1 วัดในตำบลพังช้าง อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร มีทั้งหมด 16 วัด โดยมีกลองเพลจำนวนทั้งสิ้น 20 ลูก ซึ่งสามารถใช้งานได้จำนวน 16 ลูก และไม่สามารถใช้งานได้ 4 ลูก เพราะเกิดการชำรุด หัก พัง หนึ่งหน้ากลองขาดและมีผึ้งเข้าไปทำรังอยู่อาศัย และยังไม่มีมีการซ่อมแซม สำหรับกลองเพลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดวัดได้ 130 x 277 ซม. อยู่ภายในวัดโนนสวรรค์ ส่วนกลองเพลที่เก่าแก่ที่สุดมีอายุราว 42 ปี (พ.ศ. 2520) อยู่ภายในวัดสว่างรัตนารามและวัดสามัคคีธรรม นอกจากนี้ กลองเพลส่วนใหญ่ของวัดในตำบลพังช้างจะได้มาจากถวายของญาติโยม โดยวัดที่ไม่มีกลองเพลมีจำนวน 1 วัด วัดที่มีกลองเพล 1 ลูก มีจำนวน 10 วัด และวัดที่มีกลองเพล 2 ลูก มีจำนวน 5 วัด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บริบทของวัดและกลองเพลในตำบลพังช้าง อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร

ที่	ชื่อวัด	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)	จำนวนกลองเพล (ลูก)	สภาพของกลองเพล
1	วัดชัยศรี	3	1	ดี/ใช้ได้
2	วัดป่าพังช้างได้	4	-	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชื่อวัด	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)	จำนวนกลองเพล (ลูก)	สภาพของกลองเพล
3	วัดสูงมงคลาราม	4	1	เก่า/ใช้ได้
4	วัดโพธิ์ศรีสุธาราม	5	1	เก่า/ใช้ได้
5	วัดป่าสามัคคีธรรม	2	1	ดี/ใช้ได้
6	วัดสว่างรัตนาราม	3	1	เก่า/ใช้ได้
7	วัดสามัคคีธรรม	7	2	1 พัง/ใช้ไม่ได้
				2 ใหม่/ใช้ได้
8	วัดทุ่งรวงทอง		2	1 พัง/ใช้ไม่ได้
				2 ใหม่/ใช้ได้
9	วัดโนนชลา	3	1	เก่า/ใช้ได้
10	วัดโนนสวรรค์	7	2	ดี/ใช้ได้
11	วัดประชานิยม	5	1	ดี/ใช้ได้
12	วัดบ้านดงยอ	2	2	ดี/ใช้ได้
13	วัดอัมพวันา	2	1	ใหม่/ใช้ได้
14	วัดศิริมงคล	2	1	เก่า/ใช้ได้
15	วัดภูพานยัง	1	1	พัง/ใช้ไม่ได้
16	สำนักสงฆ์บ้านโนนสูง	1	2	1 พัง/ใช้ไม่ได้
				2 ใหม่/ใช้ได้

1.2 สภาพปัญหาการตีกลองเพลของวัดในตำบลพังช้างพบว่า ในปัจจุบันการตีกลองเพลได้ลดน้อยลงไปจากในอดีต เพราะมีปัญหาสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ตัวกลองเพลบางวัดกลองเพลได้ชำรุด ขาด หักหรือพัง และก็ไม่สามารถซ่อมแซมได้ 2) พระสงฆ์ บางวัดมีพระสงฆ์จำพรรษาเพียงรูปเดียว อยู่ในวัยชรภาพหรือบางครั้งเกิดอาพาธ บางวัดฉันมือเดียวหรือบางครั้งติดกิจนิมนต์ บางวัดเป็นวัดป่าหรือวัดโนนสังกัดธรรมยุติกนิกาย นอกจากนี้ ก็ยังเห็นคุณค่าและความสำคัญของกลองเพล และสัญญาณกลองเพลลดน้อยลง 3) ชาวบ้าน ในปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่มีกิจกรรมมากจึงได้เข้าวัดน้อยลงหรือมีชาวบ้านบางคนมาขอรับรองไม่ให้พระตีกลองเพลเพราะเป็นการรบกวน นอกจากนี้ ก็ยังเห็นคุณค่าและความสำคัญของกลองเพลและสัญญาณกลองเพลลดน้อยลง และ 4) การเข้ามาของเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะเครื่องขยายเสียงหรือหอกระจายข่าวและโทรศัพท์มือถือ เป็นเหตุให้ทั้งวัดและชุมชนส่วนใหญ่หันไปใช้เครื่องมือสื่อสารเหล่านั้นแทนการใช้กลองเพลเพื่อสื่อสารสัญญาณ

1.3 สถานการณ์การติกลงเพล โดยวัดในตำบล พังขว้างจะติกลงแลงในชวงเวลา 15.00 น. ของวันโกนวันพระ และติกลงตีกในชวงเวลา 03.00 น. ของวันพระ มากที่สุด รวมทั้งหมด 13 วัด รองลงมาคือ ตีกลงเพล (เวลาเพล) ในชวงเวลา 11.00 น. ของทุกวัน ตีกลงโฮมในชวงวันเวลาไม่แน่นอนเพื่อให้ ชาวบ้านมารวมกัน (โฮม) ทำกิจกรรมต่างๆ และติกลงงันในวัน เวลาไม่แน่นอนเพื่อให้ชาวบ้านมารวมฉลอง (งัน) ในงานบุญ รวมทั้งหมด 8 วัด และสุดท้ายคือ ตีกลงทวงในวันเวลาไม่แน่นอน เพื่อแจ้งเหตุคว่นเหตุรำ (ทวง) ซึ่งในปัจจุบันพบว่าไม่มีวัดใดเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ สถานการณ์การติกลงเพลของวัดในตำบลพังขว้าง จึงมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไปตามลำดับดังนี้ ความเสี่ยงมากที่สุด คือ การติกลงทวง โดยในปัจจุบันไม่มีวัดใดเลยที่ได้ติกลงทวง จากที่ในอดีตเคยตีทั้งหมด 7 วัด รองลงมาคือ การติกลงเพล ในเวลาเพล โดยในปัจจุบันมีวัดที่ยังคงติกลงเพลเพียง 8 วัด จากที่ ในอดีตเคยตีทั้งหมด 13 วัด ต่อมาคือ การติกลงโฮม โดยในปัจจุบัน มีวัดที่ยังคงติกลงโฮมเพียง 8 วัด จากที่ในอดีตเคยตีทั้งหมด 12 วัด การติกลงงัน โดยในปัจจุบันมีวัดที่ยังคงติกลงงัน 8 วัด จากที่ ในอดีตเคยตีทั้งหมด 9 วัด และสุดท้ายคือ การติกลงแลงและ กลองตีก โดยในปัจจุบันมีวัดที่ยังคงติกลงแลงและกลองตีก 13 วัด จากที่ในอดีตเคยตีทั้งหมด 15 วัด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถานการณ์การติกลงเพลของวัดในตำบล พังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

สถานการณ์การติกลงเพล	จำนวนวัดที่ได้ตี	
	อดีต (- ปี 2555)	ปัจจุบัน (ปี 2556 - ปัจจุบัน)
1. การติกลงทวง	7	0
2. การติกลงเพลเวลาเพล	13	8
3. การติกลงโฮม	12	8
4. การติกลงงัน	9	8
5. การติกลงแลงและกลองตีก	15	13

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณกลองเพลกับคุณค่าทางจริยธรรมในวิถีชุมชนอีสานของชาวตำบลพังขว้างพบว่า

2.1 เมื่อพิจารณาโดยใช้แนวคิดเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมของ Mahachulalongkornrajavidyalaya University (2015) ที่มองว่า คุณค่าทางจริยธรรมคืออุดมคติ อันได้แก่ ความดีที่พึงประสงค์ ซึ่งมีอยู่ในตัวเองและเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความดีอื่นๆ จนกระทั่งสามารถบรรลุถึงความดีสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

จะพบว่า สัญญาณกลองเพลสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายใน อันได้แก่ จิตใจหรือจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชนได้ 11 ประการ คือ 1) จิตที่มีศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธศาสนา 2) จิตที่มีความกตัญญูและสำนึกรักในบ้านเกิด 3) จิตที่รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม 4) จิตที่เป็นกุศล อยากทำแต่สิ่งที่ดีงาม 5) จิตที่เบิกบาน สนุกสนาน ร่าเริง 6) จิตที่มีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียว 7) จิตที่อ่อนโยน ท่วงหา อาหารซึ่งกันและกัน 8) จิตที่รักหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง 9) จิตที่มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อหรือเบื่อง่าย 10) จิตที่เข้มแข็ง ไม่อ่อนไหวโดยง่ายต่อสิ่งที่เลวร้าย และ 11) จิตที่ไม่ประมาท มีสติ

2.2 สัญญาณกลองเพลสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก อันได้แก่ พฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่ดีให้กับคนในชุมชนได้ 8 ประการ คือ 1) ลักษณะนิสัยที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ 2) ลักษณะนิสัยที่มีความกตัญญู อ่อนน้อม ถ่อมตน 3) ลักษณะนิสัยที่มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา 4) ลักษณะนิสัยที่ขยัน อดทน ไม่ขี้เกียจ 5) ลักษณะนิสัยในการทำดี 6) ลักษณะนิสัยแห่งความรัก ความสามัคคี 7) ลักษณะนิสัยที่เสียสละ อุทิศตนเพื่อส่วนรวม และ 8) ลักษณะนิสัยแห่งความเป็นคนที่ไม่ประมาท

2.3 สัญญาณกลองเพลสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก อันได้แก่ ชุมชนหรือสังคมที่ดีให้กับคนในชุมชนได้ 6 ประการ คือ 1) สังคมแห่งความสามัคคี 2) สังคมแห่งความเข้มแข็ง มั่นคง 3) สังคมแห่งความมีระเบียบวินัย 4) สังคมแห่งความรัก 5) สังคมแห่งความดีและความสงบสุข 6) สังคมแห่งความเสียสละ

3. การสร้างรูปแบบในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลในวิถีชุมชนอีสานของชาวตำบลพังขว้างให้เกิดผลเป็นรูปธรรม พบว่า

3.1 การแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกลองเพลและสัญญาณกลองเพลที่สามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนได้ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) พระผู้รู้อธิบายแนะนำให้แก่พระนวกะได้รู้และเห็นความสำคัญ 2) พระสงฆ์เทศนาอบรมสั่งสอนให้ชาวบ้านได้รู้และเห็นความสำคัญ และ 3) พ่อแม่ปู่ย่า ตายาย แนะนำบุตรหลานให้ได้รู้และเห็นความสำคัญ

3.2 การแนะนำให้รู้ถึงวิธีการดูแลรักษา กลองเพล โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) พระผู้รู้อธิบายแนะนำให้แก่พระนวกะได้รู้ถึงวิธีการดูแลรักษา กลองเพลอย่างถูกต้อง และ 2) พระสงฆ์อธิบายแนะนำให้ชาวบ้านได้ร่วมเรียนรู้วิธีการดูแลรักษา กลองเพลอย่างถูกต้อง

3.3 การสาธิตให้ดูถึงการติกลงเพล โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) พระผู้รู้อธิบายพร้อมสาธิตการติกลงเพลให้พระนวกะและเด็กวัดได้ร่วมเรียนรู้และดูเป็นตัวอย่าง และ 2) พระสงฆ์อธิบาย

พร้อมสาธิตการตีกลองเพลให้ชาวบ้าน เยาวชนหรือผู้ที่สนใจได้ร่วมเรียนและดูเป็นตัวอย่าง

3.4 การให้ฝึกทดลองปฏิบัติด้วยการตีกลองเพล โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) พระผู้รู้ฝึกให้พระนวกะและเด็กวัดได้ร่วมทดลองปฏิบัติ และ 2) พระสงฆ์ฝึกให้ชาวบ้าน เยาวชน หรือผู้ที่สนใจได้ร่วมทดลองปฏิบัติ

3.5 การจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพล ซึ่งประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมและ 2 โครงการ คือ 1) กิจกรรมสอนพระนวกะและเด็กวัดฝึกตีกลองเพล 2) กิจกรรมสอนชาวบ้าน เยาวชนหรือผู้ที่สนใจฝึกตีกลองเพล 3) กิจกรรมการฝึกดูแลรักษาและซ่อมแซมกลองเพล 4) โครงการแข่งขันการตีกลองเพลในช่วงเข้าพรรษา และ 5) โครงการเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

3.6 การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และอนุรักษ์กลองเพลตำบล พังขว้าง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่ วัฒนธรรมกลองเพลให้เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น โดยได้จัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้และอนุรักษ์กลองเพลตำบลพังขว้างขึ้น ณ วัดโนนสวรรค์ ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีพระครูปลัด ศิริธรรมวัฒน์หรือ หลวงปู่ภูพานเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ รวมทั้ง ได้นำโครงการและกิจกรรมที่ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นดังกล่าวนี้มา บรรจุไว้ภายในศูนย์ฯ สำหรับการถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็น รูปธรรมและพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบสำหรับการอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลให้กับพื้นที่อื่นๆ ที่สนใจต่อไป

สำหรับโครงการและกิจกรรมที่ศูนย์เรียนรู้และอนุรักษ์ กลองเพลตำบลพังขว้างดำเนินการนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ

1) ระยะเร่งด่วน ได้แก่ (1) กิจกรรมสอน พระนวกะและเด็กวัดฝึกตีกลองเพล (2) กิจกรรมสอนชาวบ้าน เยาวชนหรือผู้ที่สนใจฝึกตีกลองเพล และ (3) โครงการเผยแพร่ วัฒนธรรมกลองเพลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งในปัจจุบันทางศูนย์ฯ ได้ดำเนินการมาอย่างเรียบร้อยและต่อเนื่อง

2) ระยะกลาง ได้แก่ (1) กิจกรรมสอนพระ นวกะ เด็กวัดและผู้สนใจฝึกทำไม้ตีกลองเพล (2) กิจกรรม ฝึกพระลูกวัดซ่อมแซมกลองเพลให้มีความชำนาญ และ (3) โครงการ นำกลองเพลที่ชำรุด หัก พังจากวัดต่างๆ ในพื้นที่ตำบลพังขว้าง มาซ่อมแซมให้สมบูรณ์แล้วมอบถวายกลองเพลคืนเพื่อนำไปใช้ต่ ่อไป สำหรับระยะกลางนี้กิจกรรมที่ 1 ทางศูนย์ฯ ได้ดำเนินการ มาอย่างเรียบร้อยและต่อเนื่อง ส่วนกิจกรรมและโครงการที่เหลือ ยังไม่ได้ดำเนินการ เพราะยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้ าน การซ่อมแซมกลองเพล รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับใช้ซ่อมแซม กลองเพล

3) ระยะยาว ได้แก่ (1) โครงการนำกลองเพล ที่ชำรุด หัก พังจากวัดในพื้นที่อื่นๆ มาซ่อมแซมให้สมบูรณ์แล้ว มอบถวายกลองเพลคืนเพื่อนำไปใช้ต่อไป (2) กิจกรรมฝึกสอน พระที่สนใจจากวัดต่างๆ และชาวบ้านที่สนใจมาร่วมฝึกเรียนรู้ การซ่อมแซมกลองเพล และ (3) โครงการแข่งขันการตีกลองเพล ในช่วงเข้าพรรษา สำหรับระยะยาวนี้โครงการและกิจกรรมทั้งหมด ยังไม่ได้ดำเนินการ เพราะยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ ในการซ่อมแซมกลองเพล รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับใช้ ซ่อมแซมกลองเพล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลในวิถีชุมชนอีสานนั้น จะสามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ โดย 1) ผ่านสายเลือด 2) ผ่านชุมชน สังคม 3) ผ่านพระสงฆ์ 4) ผ่านโครงการและกิจกรรม 5) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ 6) ผ่านศูนย์เรียนรู้และอนุรักษ์ กลองเพลตำบลพังขว้าง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและสถานการณ์การตี กลองเพลของวัดในตำบลพังขว้างพบว่า มีการตีกลองเพลลดน้อย ลงไปจากในอดีตเพราะมาจากปัญหาสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการ ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะตัวพระสงฆ์ถือเป็นปัญหาสาเหตุที่สำคัญ ที่สุด เพราะเป็นผู้รับหน้าที่ตีกลองเพลโดยตรง แต่ไม่สามารถ ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์เพราะมีสาเหตุมาจากการอาพาธ จำพรรษารูปเดียวหรือชราภาพ สอดคล้องกับที่ Phra Anek Anavilo (2018) กล่าวว่า วัดส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีพระสงฆ์จำพรรษาเพียง ไม่กี่รูปหรือเพียงรูปเดียว และส่วนใหญ่จะชราภาพหรือมีอาพาธด้วย ดังนั้น จึงไม่ได้ตีกลองเพลเพราะไม่มีพลกำลังที่เพียงพอ ส่วนอีก สาเหตุหนึ่งคือ พระสงฆ์ฉันมือเดียว ซึ่งสอดคล้องกับที่ Phra Team Thapasiro (2018) กล่าวว่า ที่วัดสามัคคีธรรมพระสงฆ์ส่วนใหญ่ ฉันทงหันเข้าเพียงมือเดียว ดังนั้น จึงไม่ได้ตีกลองเพลในเวลาเพล เพราะมองว่าการตีกลองเพลในเวลาเพลก็เพื่อแจ้งบอกเวลา ฉันทเพลของพระสงฆ์เท่านั้น ซึ่งเมื่อไม่ได้ฉันทเพลจึงไม่ได้ตีแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากกรณีที่พระสงฆ์เป็นพระวัดป่าหรือพระ ในสังกัดธรรมยุติกนิกายก็จะไม่นิยมตีกลองเพล สอดคล้องกับที่ Phra Athikarn Niwat Dhammawaro (2018) กล่าวว่า วัดป่า ส่วนใหญ่ไม่นิยมตีกลองเพล เพราะต้องการความสงบ ซึ่งการตี กลองเพลจะเหมาะสำหรับวัดบ้านมากกว่าเพราะมีการจัดงานบุญต่างๆ อยู่เป็นประจำ และ Phra Morakot Issaro (2018) ที่ได้กล่าวว่า ครั้งหนึ่ง เจ้าคณะจังหวัดสกลนครฝ่ายธรรมยุติกนิกายได้มีหนังสือ แจ้งทุกวัดในสังกัดธรรมยุติกนิกายไม่ให้พระตีกลองเพล เพราะมองว่า

เป็นการเล่นมโหรีอย่างหนึ่ง ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป อย่างไรก็ตาม กลับไม่สอดคล้องกับที่ Phrakhr Sridhamawat (2018) เจ้าอาวาสวัดโนนสวรรค์ซึ่งเป็นวัดป่าในสังกัดธรรมยุติกนิกายได้กล่าวว่าการตีฆ้องตีกลองถือเป็นการช่วยรักษาศาสนาให้คงอยู่ตามประเพณีที่มีมาแต่เดิม พระสงฆ์สามารถตีได้ (รวมทั้งพระธรรมยุติกนิกาย) โดยไม่ถือว่าเป็นการเล่นมโหรีแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ที่วัดโนนสวรรค์ของท่านจึงได้มีการตีกลองเพลเป็นประจำ

นอกจากนี้ ก็ยังมีปัญหาสาเหตุที่สำคัญ คือ การเข้ามาของเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะเครื่องขยายซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้นิยมใช้แทนการตีกลองเพลเพราะใช้ง่ายและไม่ต้องใช้พลังกำลัง สอดคล้องกับที่หลวงปู่ภูพานกล่าวว่า สัญญาณกลองเพลในปัจจุบันเริ่มค่อยๆ เสื่อมความนิยมลงแล้วเปลี่ยนไปใช้เครื่องขยายเสียงแทน อันถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านเริ่มห่างวัดและหลงลืมหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาไป (Kaosod, 2016) และ Keawthep (1998) ที่ได้กล่าวว่ารูปแบบสื่อในสังคมจะเปลี่ยนมาเป็นสื่อมวลชนแบบใหม่ ซึ่งดูเหมือนเป็นผู้มีเจตนาดี แต่อาจให้ผลลัพธ์ออกมาเป็นการกระทำที่ประสงค์ร้ายได้ ถ้าไม่มีการกำกับด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณกลองเพลกับคุณค่าทางจริยธรรมในวิถีชุมชนอีสานพบว่าสัญญาณกลองเพลสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายใน คือ การมีจิตสำนึกที่ดีงาม และคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก คือ การมีลักษณะนิสัยที่ดีและการมีสังคมที่ดีให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัญญาณกลองเพลนอกจากจะสื่อสัญญาณให้ชาวบ้านได้รู้เวลาเกี่ยวกับหน้าที่ที่ตนเองจะพึงกระทำโดยตรงในฐานะชาวพุทธแล้วยังได้สื่อสัญญาณโดยอ้อมเตือนให้ชาวบ้านได้พึงชวนชวนในบุญทานการกุศล หมั่นทำดี ละเว้นชั่วอยู่เรื่อยๆ (Phrakhr Sridhamawat, 2018) สอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาวิทยาของโซซูร์ (Saussure) (Bignell, 1997) ที่พบว่า สัญญาณนั้นสามารถสื่อความหมายได้ 2 นัย คือ ความหมายโดยตรง ซึ่งสามารถเข้าใจตรงกันได้ส่วนใหญ่ และความหมายโดยอ้อม ซึ่งได้เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะบุคคล และสอดคล้องกับที่ Mahachulalongkornrajavidyalaya University (2015) ได้แสดงไว้ว่า คุณค่าทางจริยธรรมนั้นสามารถนำความเจริญงอกงามหรือความดีมาสู่ตัวผู้กระทำในฐานะเป็นความดีที่มีอยู่ในตนเอง และเป็นเครื่องมือนำไปเชื่อมโยงสู่ความดีอื่นๆ ที่สูงและกว้างขวางต่อไปได้

3. ผลการศึกษารูปแบบในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลของชาวตำบลพังขว้างพบว่าการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลจำเป็นจะต้องมีกระบวนการที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การแสดงให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมกลองเพล การแนะนำ

ให้รู้จักรวมทั้งการสาธิตให้ดูเริ่มตั้งแต่วิธีการตี การดูแลรักษาและการปฏิบัติตนต่างๆ อย่างถูกต้องเมื่อได้ยินสัญญาณกลองเพล การให้ทดลองฝึกตีกลองเพล และการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีศูนย์เรียนรู้และอนุรักษ์กลองเพลสำหรับการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลอย่างเป็นระบบและยั่งยืนต่อไป โดยรูปแบบกระบวนการเหล่านี้ได้มุ่งเน้นให้ผู้ที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในเบื้องต้น แล้วจึงค่อยขยายผลไปสู่ชาวบ้านที่สนใจต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรมที่เรียกว่า PLIT ของ Boontown (2001) ที่พบว่า รูปแบบกระบวนการในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมที่เหมาะสมและประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การปรับปรุงพัฒนา และการถ่ายทอดและสืบทอดร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรสงฆ์ในพื้นที่ควรนำรูปแบบการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลที่ได้นี้ไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัดของตนเอง โดยในกรณีวัดป่าหรือวัดธรรมยุติกก็อาจจะปรับเปลี่ยนเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ลูกศิษย์วัดหรือญาติโยมได้ศึกษาเรียนรู้การตีกลองเพลต่างๆ เพื่อจะได้ทำหน้าที่ตีกลองเพลแทนพระสงฆ์ต่อไป

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาควรสนับสนุนชาวบ้าน คณะครู และเยาวชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมกลองเพล โดยพยายามช่วยกันประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมกลองเพลผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานและสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งควรบรรจุความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมกลองเพลไว้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นอีสานสำหรับเยาวชนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่ในจังหวัดอื่นของภาคอีสานหรือในพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อจะได้ทราบถึงสถานะและการคงอยู่ของวัฒนธรรมกลองเพลในยุคปัจจุบัน รวมทั้งหารูปแบบแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพลต่อไป

References

- Bignell, J. (1997). *Media Semiotics: An Introduction*. New York: Manchester University Press.
- Boontown, E. (2001). *Sarāttha hæng khwāmkhīt lem sām [Essence of Thought Vol. III]*. Mahasarakham : n.p.
- Kanchana Keawthep. (Editor). (1998). *Lo̅k̅ khō̅ng̅ sū̅ [Media World]*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khaosod. (2016). *Rū̅ch̅ak̅ mai̅ ? tī̅ klō̅ng̅ læ̅ng̅ sanya̅n̅ tu̅ān̅ khon̅ khao̅ wat̅ sæsō̅ng̅ thung̅ the̅wada̅ wā̅ sāt̅sana̅ yang̅ yū̅ [Do You Know? “Klong-laeng Beating” is to Inform People Coming to Temple – to Announce to Devas that Now Buddhism Exists]*. Retrieved on November 2017 from ; http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1468298716.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2015). *Pratya̅ b̅u̅ā̅ng̅ton̅ [Introduction to Philosophy]*. (4th Ed.), Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University .
- Phra Anek Anavilo. (2018, June 17). *Ch̅ao̅ ‘ā̅wa̅t̅ wat̅ pā̅ sām̅akkhī̅ tham̅ [Abbot of Wat Pasamaggitham]*. An Interview.
- Phra Ariyanuwat Khemacaree. (1993). *Ariya̅nu̅wat̅nuso̅j̅ [Ariyanuwatnuserana]*. A Remembrance for Funeral of Phra Ariyanuwat Khemacaree. Mahasarakham: Srinakharinwirot University Mahasarakham.
- Phra Athikarn Niwat Dhammawaro. (2018, June 18). *Ch̅ao̅ ‘ā̅wa̅t̅ wat̅ pā̅ phang̅ khwā̅ng̅ tai̅ [Abbot of Wat Paphangkhangtai]*. An Interview.
- Phra Morakot Issaro. (2018, August 11). *Lē̅kh̅ā̅n̅ukā̅n̅ sū̅n̅ rī̅ā̅nrū̅ læ̅ ‘anurak̅ klō̅ng̅phē̅n̅ tambon̅ phang̅ khwā̅ng̅ [Secretary of a Center of Learning and Conserving Klong-phel Drum, Phangkhang Sub-district]*. An Interview.
- Phra Sudjai Siricando. (2018, January 16). *Prathā̅n̅ sam̅naksong̅ bā̅n̅ nō̅n̅ sū̅ng̅ [Head of Sangha in Ban Nonsung Abbey]*. An Interview.
- Phra Team Thapasiro. (2018, February 16). *Phra̅ wat̅ sām̅akkhī̅ tham̅ [Monk of Wat Samaggitham]*. An Interview.
- Phrakhru Sridhammawat. (2018, August 11). *Phū̅ ‘am̅nu̅ā̅i̅ kā̅n̅ sū̅n̅ rī̅ā̅nrū̅ læ̅ ‘anurak̅ klō̅ng̅phē̅n̅ tambon̅ phang̅ khwā̅ng̅ [Director of a Center of Learning and Conserving Klong-phel Drum, Phangkhang Sub-district]*. An Interview.
- Siamturakij. (2016). *Chā̅ng̅ tham̅ klō̅ng̅phē̅n̅ phū̅m̅panyā̅ thī̅ yū̅nyong̅ khū̅ phutsā̅sana̅ [Klongphel-craftsman, Local Wisdom that Exists on Buddhism]*. Retrieved August 2018 from ; http://www.siamturakij.com/main/news_content.php?nt=4&nid=5440.